

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Szczecinie

LSZ.410.008.03.2022

Beata Karlińska
Dyrektor
Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie
w Policach

ul. Szkolna 2
72-010 Police

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/22/033 – Usługi asystenta osobistego jako wsparcie społeczne osób niepełnosprawnych.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Policach ¹ , 72-010 Police ul. Szkolna 2.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Beata Karlińska, Dyrektor PCPR od 1 czerwca 2003 r. ²
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Dostępność wsparcia dla osób niepełnosprawnych, w tym identyfikacja ich potrzeb, w szczególności w zakresie usług asystenta osoby niepełnosprawnej. 2. Realizacja zadań wynikających z Programu, rozliczanie usług asystenckich oraz uzyskanie zakładanych efektów.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2021. Do realizacji celu kontroli wykorzystane zostały także dokumenty sporządzone przed lub po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Szczecinie.
Kontroler	Leszek Smykowski, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/58/2022 z 27 kwietnia 2022 r. <p style="text-align: right;">(akta kontroli str. 1-3, 4-6, 7-9)</p>

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W latach 2019-2021 Centrum rozpoznawało i monitorowało sytuację osób niepełnosprawnych zamieszkujących Powiat Policki⁵. W okresie tym realizowało także wiele projektów skierowanych do osób niepełnosprawnych i niesamodzielnych. Przystąpienie Powiatu w latach 2020-2021 do Programu pn. *Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej*⁶ dodatkowo zwiększyło dostępność wsparcia społecznego dla osób niepełnosprawnych. W latach 2020-2021 Centrum przyznało usługi asystenta wszystkim osobom niepełnosprawnym, które zgłosiły się do uczestnictwa w Programie, tj. 20 w 2020 r. i 14 w 2021 r. Osobom tym udzielono wsparcia w postaci usług asystenta osobistego w wymiarze 2 131 godzin (w 2020 r.) i 1 657 godzin (w 2021 r.). Koszty poniesione w związku z realizacją Programu i wykazane w sprawozdaniach za 2020 r. oraz 2021 r. w kwotach odpowiednio 65 336 zł i 68 530 zł były kwalifikowalne i zostały poniesione zgodnie z zasadami przyjętymi dla Programu. Nie osiągnięto jednak zakładanych efektów – usługi asystenckie zrealizowano na poziomie 29,6% (w 2020 r.) i 72,7% (w 2021 r.) planu określonego w złożonych wnioskach, dodatkowo w 2021 r. usługami objęto 14 z 15 planowanych osób niepełnosprawnych, co skutkowało niewykorzystaniem części otrzymanych środków. Ich zwrot do Zachodniopomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie⁷ nastąpił w wymaganych terminach.

¹ Dalej: PCPR lub Centrum.

² Dalej: Dyrektor PCPR lub Dyrektor Centrum.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623; dalej: ustawa o NIK.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dalej: Powiat.

⁶ Dalej: Program.

⁷ Dalej: ZUW.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁸ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Dostępność wsparcia dla osób niepełnosprawnych, w tym identyfikacja ich potrzeb, w szczególności w zakresie usług asystenta osoby niepełnosprawnej.

Opis stanu faktycznego

1.1 PCPR dokonywało rozpoznania (diagnozowania) sytuacji osób niepełnosprawnych mieszkających w Powiecie. W 2020 r. podczas opracowywania Powiatowego Programu Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021 – 2027 PCPR diagnozowało sytuację osób niepełnosprawnych na podstawie dostępnych danych. Podstawowym źródłem informacji o osobach niepełnosprawnych był Główny Urząd Statystyczny oraz Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Policach. W opracowaniu wykorzystano dane pochodzące z Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 r. oraz Elektronicznego Krajowego Systemu Monitoringu Orzekania o Niepełnosprawności, wykorzystywanego przez powiatowe i wojewódzkie zespoły w procesie orzekania o niepełnosprawności. System ten zawierał szczegółowe dane dotyczące zarówno wydanych orzeczeń tj. ich liczbę, stopnie i przyczyny niepełnosprawności oraz dane osób wnioskujących o wydanie orzeczenia tj. płeć, grupy wiekowe, poziom wykształcenia i sytuację zawodową. Rozpoznawano i analizowano również lokalne potrzeby dotyczące zapewnienia wsparcia osobom niepełnosprawnym. Podczas organizowanej przez PCPR Giełdy Sprzętu i Usług dla Osób Niepełnosprawnych pn. „I Ty możesz być aktywny” pod koniec 2017 r. zostały przeprowadzone badania ankietowe dotyczące sytuacji i potrzeb osób niepełnosprawnych z terenu Powiatu. Badania ankietowe wykazały, że osobom niepełnosprawnym codziennie najbardziej życie ułatwiłyby: dostęp do rehabilitacji oraz pomoc asystenta / osoby drugiej w codziennych czynnościach. W odpowiedzi na pytanie dotyczące uczestnictwa w grupach wsparcia 63% respondentów wyraziła chęć udziału w takiej formie wsparcia. Osoby chcące uczestniczyć w grupach wsparcia najbardziej potrzebowały kontaktu z innymi ludźmi, nawiązywania nowych znajomości, wymiany doświadczeń. Ankietowani zapytani, o jakie formy wsparcia powinna zostać poszerzona oferta dla osób niepełnosprawnych, wskazali przede wszystkim zwiększenie dostępu do rehabilitacji, wsparcia finansowego do zakupu sprzętu i likwidacji barier, organizację kursów i szkoleń. Efektem analizowania lokalnych potrzeb osób niepełnosprawnych było powstanie w Powiecie Dziennego Domu Senior+, Regionalnego Centrum Wsparcia Osób Niezależnych, Ośrodka Wsparcia pn. Powiatowy Klub Samopomocy, przystąpienie do projektu pn. Policki Indywidualny Transport Osób Niepełnosprawnych, realizacja ze środków własnych Powiatu Programu „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej”, a także zwiększenie wsparcia finansowego do turnusów rehabilitacyjnych poprzez finansowanie ich dodatkowo ze środków budżetu Powiatu.

(akta kontroli str. 16-26, 34-38, 39-111, 112-144, 145-261, 262-324)

Dyrektor Centrum wyjaśniła: *PCPR monitoruje sytuację osób niepełnosprawnych. Od wielu lat (pomijając okres epidemii z powodu zakażeń wirusem SARS-CoV-2), na początku grudnia PCPR z okazji Światowego Dnia Osób Niepełnosprawnych organizowało Giełdę Sprzętu i Usług dla Osób Niepełnosprawnych pn. „I Ty możesz być aktywny”, która była okazją do monitorowania sytuacji oraz poznania potrzeb osób niepełnosprawnych poprzez bezpośredni kontakt z tymi osobami. Ponadto PCPR współpracowało z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób*

⁸ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

niepełnosprawnych na terenie Powiatu, Ośrodkami Pomocy Społecznej, Powiatowym Urzędem Pracy w Policach oraz Powiatową Społeczną Radą do Spraw Osób Niepełnosprawnych. Każdego roku sporządzane były:

- „Sprawozdanie z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Policach”,
- „Sprawozdanie z realizacji zadań ujętych w Powiatowym Programie Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych”,
- Ocena Zasobów Pomocy Społecznej.

Opracowane dokumenty pozwalały określić problemy osób niepełnosprawnych oraz poznać skalę ich potrzeb w kontekście korzystania ze wsparcia oferowanego przez instytucje i organizacje działające na rzecz osób niepełnosprawnych. Dotyczyło to wszystkich osób niepełnosprawnych zamieszkałych na terenie Powiatu.

(akta kontroli str. 16-26, 34-38, 39-111, 112-144, 145-261, 262-324)

W 2019 r. PCPR posiadało informację o liczbie 3.866 osób niepełnosprawnych z terenu Powiatu, w tym m.in. ze znacznym stopniem niepełnosprawności – 937 osób, z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności – 2.070 osób oraz 288 dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności. W 2020 r. na terenie Powiatu mieszkało odpowiednio – 3.841 osób niepełnosprawnych, w tym m.in. ze znacznym stopniem – 921 osób, umiarkowanym stopniem - 1.999 osób i 291 dzieci niepełnosprawnych, a w 2021 r. – 3.754 osoby niepełnosprawne, w tym m.in. ze znacznym stopniem – 934 osoby, umiarkowanym stopniem - 1.884 osoby i 307 dzieci niepełnosprawnych. Z różnych form pomocy i aktywności organizowanych w Powiecie w 2019 r. korzystało 787 osób niepełnosprawnych⁹, w 2020 r. – 897 osób niepełnosprawnych¹⁰ i w 2021 r. – 899 osób niepełnosprawnych¹¹.

(akta kontroli str. 11-13, 16-26)

W związku z wnioskami wynikającymi z ww. diagnozy zaplanowano szereg działań skierowanych na minimalizowanie skutków niepełnosprawności, zmierzających do pełnego, indywidualnego rozwoju i zaspokajania potrzeb osób niepełnosprawnych we wszystkich sferach i na każdym etapie życia, gwarantujące pełne uczestnictwo tych osób w życiu społecznym i zawodowym. W Powiecie funkcjonował Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2015-2020 oraz Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2027 – dokumenty określające i koordynujące działania w zakresie polityki społecznej

⁹ W tym z Warsztatów Terapii Zajęciowej (dalej: WTZ) - 40 osób, turnusów rehabilitacyjnych - 57 osób, usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych - 179 osób, DPS - 114 osób, ośrodków wsparcia oraz ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi - 20 osób, mieszkań chronionych - 10 osób, dziennych domów pomocy - 72 osoby, dofinansowania do likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych ze środków PFRON - 21 osób, dofinansowania przedmiotów ortopedycznych, środków pomocniczych, sprzętu rehabilitacyjnego ze środków PFRON - 160 osób, wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego - 21 osób, uczestniczeniu w programie „Aktywny samorząd”, finansowanego ze środków PFRON - 34 osoby, usług transportowych - 61 osób.

¹⁰ W tym z WTZ - 40 osób, turnusów rehabilitacyjnych - 53 osoby, usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych - 175 osób, DPS - 114 osób, ośrodków wsparcia oraz ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi - 20 osób, mieszkań chronionych - 10 osób, dziennych domów pomocy - 68 osób, dofinansowania do likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych ze środków PFRON - 27 osób, dofinansowania przedmiotów ortopedycznych, środków pomocniczych, sprzętu rehabilitacyjnego ze środków PFRON - 144 osoby, wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego - 36 osób, uczestniczeniu w programie „Aktywny samorząd”, finansowanego ze środków PFRON - 29 osób, usług transportowych - 59 osób, uczestnictwo w programie „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi”, finansowanego ze środków PFRON - 122 osoby.

¹¹ W tym z WTZ - 40 osób, turnusów rehabilitacyjnych - 57 osób, usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych - 173 osoby, DPS - 114 osób, ośrodków wsparcia oraz ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi - 25 osób, mieszkań chronionych - 10 osób, dziennych domów pomocy - 108 osób, dofinansowania do likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych ze środków PFRON - 33 osoby, dofinansowania przedmiotów ortopedycznych, środków pomocniczych, sprzętu rehabilitacyjnego ze środków PFRON - 208 osób, wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego - 26 osób, uczestniczeniu w programie „Aktywny samorząd”, finansowanego ze środków PFRON - 36 osób, usług transportowych - 69 osób.

Powiatu, ukierunkowanej na problemy osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej, zawodowej i zatrudniania oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych. Dokumenty te stanowią integralną część Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie. Opracowano w nich cel strategiczny i cele szczegółowe. Przypisano do każdego celu zadania do realizacji, które zostały skonsultowane z organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych. Wskazano oczekiwane rezultaty oraz wyszczególnione zostały podmioty odpowiedzialne za ich realizację, a także źródła finansowania danego zadania. Jako cel strategiczny ww. Programu Działań wskazano zwiększenie możliwości osób niepełnosprawnych oraz wspieranie ich w drodze do niezależności, samodzielności i pełnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym. Określono także cele operacyjne:

- kształtowanie i rozwijanie pozytywnych postaw wobec osób niepełnosprawnych oraz pogłębianie wiedzy w zakresie potrzeb i praw osób niepełnosprawnych,
- zwiększenie dostępu do wczesnej diagnozy i wszechstronnej rehabilitacji umożliwiającej pełne uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu społecznym,
- zapewnienie dostępu do dóbr i usług pozwalających na pełne uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu społecznym,
- zapewnienie równych szans w dostępie do kształcenia osób niepełnosprawnych na wszystkich poziomach edukacji,
- tworzenie warunków do aktywizacji zawodowej i zatrudnienia osób niepełnosprawnych oraz przeciwdziałanie skutkom bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych.

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2027, jak i Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2015-2020, zawierały także cele i zadania związane z usługami asystenckimi. W związku z tym po przystąpieniu Powiatu do obu Programów Działań nie było konieczności aktualizacji ww. programów.

(akta kontroli str. 16-26, 34-38, 39-111)

Dyrektor Centrum wyjaśniła: *Problemy osób niepełnosprawnych scharakteryzowano w Powiatowym Programie Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021 – 2027, który jest dokumentem określającym i koordynującym działania w zakresie polityki społecznej Powiatu, ukierunkowanej na problemy osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej, zawodowej i zatrudniania oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych. Osoby niepełnosprawne to nadal grupa osób zagrożona wykluczeniem społecznym. Grupa ta nie jest jednorodna lecz zróżnicowana pod wieloma względami tj. stopnia i rodzaju niepełnosprawności, wieku, statusu materialnego, poziomu wykształcenia, miejsca zamieszkania. Wśród ludzi niepełnosprawnych wiele jest osób samotnych, uzależnionych od innych. Często żyją one w trudnych warunkach, stykają się z nietolerancją, ubóstwem. Wszystkie te problemy wskazują na marginalizację osób niepełnosprawnych i utrudniają im pełną integrację ze społeczeństwem. Prowadzenie działań skierowanych do osób niepełnosprawnych i ich rodzin jest niezbędnym warunkiem wspomagającym zwiększenie aktywności tej części społeczności Powiatu. Wszelkie przedsięwzięcia służące rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz przestrzeganiu praw osób niepełnosprawnych są nieodzownym czynnikiem w poprawie warunków ich życia. Oddziaływanie powinno być kierowane zarówno do osób niepełnosprawnych jak i ich rodzin poprzez zapobieganie ich izolacji i marginalizacji. Osiągnąć to można poprzez tworzenie warunków do integracji osób niepełnosprawnych z najbliższym otoczeniem społecznym, przeciwdziałanie izolacji rodzin z osobą niepełnosprawną oraz przygotowanie osób niepełnosprawnych do samodzielnego życia.*

(akta kontroli str. 16-26)

1.2 Poza kontrolowanym Programem w Powiecie realizowano szereg programów, projektów i form pomocy, które miały na celu wspieranie osób niepełnosprawnych. W latach 2019-2021 realizowano:

- A) Program „Aktywny Samorząd”, finansowany ze środków PFRON: cel główny programu to wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów pomocy w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji; program podzielony był na dwa moduły; w ramach modułu pierwszego można było otrzymać wsparcie m.in. do: uzyskania prawa jazdy, zakupu i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu, zakupu sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, szkoleń w zakresie nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego, zakupu wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym oraz utrzymania jego sprawności technicznej, zakupu protezy, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, zakupu skutera lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego; w ramach modułu drugiego istniała możliwość otrzymania pomocy w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym; z ww. programu skorzystało: w 2019 r. – 34 osoby, w 2020 r. – 29 osób, w 2021 r. – 36 osób;
- B) Program „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi”, finansowany ze środków PFRON: pomoc finansowa udzielana osobom niepełnosprawnym, które na skutek wystąpienia zagrożenia epidemicznego oraz stanu epidemii utraciły w okresie od 9 marca 2020 r. do 4 września 2020 r. możliwość korzystania z opieki świadczonej w placówce rehabilitacyjnej; w 2020 r. ze wsparcia skorzystały 122 osoby;
- C) Program Wyrównywania Różnic Między Regionami II, finansowany ze środków PFRON: celem strategicznym programu było wyrównywanie szans oraz zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do rehabilitacji zawodowej i społecznej ze szczególnym uwzględnieniem osób zamieszkujących regiony słabiej rozwinięte gospodarczo i społecznie; realizowane obszary: A - zapewnienie dostępności w wielorodzinnych budynkach mieszkalnych, B - likwidacja barier w urzędach, placówkach edukacyjnych lub środowiskowych domach samopomocy w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania, C - tworzenie spółdzielni socjalnych osób prawnych, D - likwidacja barier transportowych, E - dofinansowanie wymaganego wkładu własnego w projektach dotyczących aktywizacji i/lub integracji osób niepełnosprawnych, F - tworzenie warsztatów terapii zajęciowej oraz przeciwdziałanie degradacji infrastruktury istniejących warsztatów terapii zajęciowej; w 2019 r. – wsparciem objęto Środowiskowy Dom Samopomocy (zakup busa), w 2020 r. – wsparciem objęto Warsztaty Terapii Zajęciowej (zakup busa, remont pomieszczeń higieniczno-sanitarnych) oraz Zakład Aktywizacji Zawodowej (zakup busa);
- D) Program Opieka Wytchnieniowa – edycja 2019, finansowany ze środków Funduszu Solidarnościowego: w ramach modułu trzeciego realizowanego przez PCPR członkowie rodzin lub opiekunowie sprawujący bezpośrednią opiekę nad osobami z niepełnosprawnościami mogli starać się o wsparcie w postaci: specjalistycznego poradnictwa psychologicznego, terapeutycznego, nauki pielęgnacji / rehabilitacji, porad dietetyka; nie wpłynął żaden wniosek w powyższym zakresie, brak zainteresowania udziałem w programie;
- E) Projekt Lokomotywa-cja, finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego: skierowany do osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym, którego celem było zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej oraz szans na zatrudnienie wśród osób objętych wsparciem; w ramach projektu osoby niepełnosprawne mogły skorzystać z pośrednictwa

pracy, staży i kursów zawodowych, usług rehabilitacyjnych, wsparcia psychologicznego, usług asystenckich; w latach 2017-2020 wsparciem objęto 168 osób niepełnosprawnych;

- F) Projekt pn. Policki Indywidualny Transport Osób Niepełnosprawnych, finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego: głównym celem projektu było zwiększenie stopnia aktywizacji społeczno-zawodowej w zakresie odbudowy i podtrzymania umiejętności w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy i zamieszkania dla osób z potrzebami wsparcia w zakresie mobilności, poprzez zapewnienie usług indywidualnego transportu door-to-door; wsparciem objęto: w 2019 r. – 61 osób, w 2020 r. – 59 osób, w 2021 r. – 69 osób;
- G) Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych, w ramach których osoby niepełnosprawne mogły się ubiegać o dofinansowanie do:
- uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym; osoby korzystające: w 2019 r. – 74 osoby, w 2020 r. – 60 osób, w 2021 r. – 70 osób;
 - zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny oraz przedmioty ortopedyczne lub środki pomocnicze; osoby korzystające: w 2019 r. – 160 osób, w 2020 r. – 144 osoby, w 2021 r. – 208 osób;
 - likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych; osoby korzystające: w 2019 r. – 160 osób, w 2020 r. – 144 osoby, w 2021 r. – 208 osób;
 - usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika (brak osób zainteresowanych);
- H) Prowadzono usługi Asystenta Osobistego Osoby Niepełnosprawnej, finansowane ze środków budżetu Powiatu; osoby korzystające: w 2019 r. – 22 osoby, w 2020 r. – 20 osób, w 2021 r. – 20 osób;
- I) Prowadzono wypożyczalnię sprzętu dla osób niepełnosprawnych oraz osób, które nagle utraciły sprawność organizmu i są w okresie diagnozowania możliwości oraz potrzeb, a jeszcze nie posiadały orzeczenia o niepełnosprawności; osoby korzystające w 2019 r. – 21 osób, w 2020 r. – 36 osób, w 2021 r. – 26 osób;
- J) Świadczone specjalistyczne poradnictwo psychologiczne, prawne i rodzinne dla osób niepełnosprawnych; osoby korzystające w 2019 r. – 48 osób, w 2020 r. – 54 osoby, w 2021 r. – 47 osób.

(akta kontroli str. 11-13, 16-26, 34-38, 112-144, 145-261, 262-324)

Na terenie Powiatu w latach 2019-2021 nastąpił rozwój nowych form wsparcia osób niepełnosprawnych, wśród których można wymienić m.in.:

- projekt pn. Policki Indywidualny Transport Osób Niepełnosprawnych; główny cel projektu to zwiększenie stopnia aktywizacji społeczno-zawodowej w zakresie odbudowy i podtrzymania umiejętności w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania osób z potrzebami wsparcia w zakresie mobilności, poprzez zapewnienie usług indywidualnego transportu door-to-door;
- Regionalne Centrum Wsparcia Osób Niesamodzielnych; główny cele powstania Centrum to utworzenie miejsca opieki i wsparcia dla osób niesamodzielnych (starszych lub niepełnosprawnych), tj. Dzienny Dom Pomocy – 30 miejsc i Dom Wspierany – 12 miejsc;
- Ośrodek Wsparcia pn. Powiatowy Klub Samopomocy dla osób wykazujących różnego rodzaju kryzysy i zaburzenia psychiczne; oferował wsparcie psychologiczne, terapeutyczne, środowiskowe dla 25 osób wykazujących kryzysy i zaburzenia psychiczne.

(akta kontroli str. 11-13, 16-26, 34-38, 112-144, 145-261, 262-324)

Dyrektor Centrum wyjaśniła: Powiat aktywnie przystępuje do nowych programów i form wsparcia dla osób niepełnosprawnych. Wszystkie formy wsparcia są dostępne dla osób niepełnosprawnych.

(akta kontroli str. 16-26)

1.3 Dyrektor Centrum wyjaśniła: Przed przystąpieniem do Programu dokonano kalkulacji liczbowej w zakresie zapotrzebowania na usługi asystencji. Dane dotyczące liczby osób potrzebujących wsparcia pozyskano odnosząc się do potrzeb zgłaszanych bezpośrednio przez osoby niepełnosprawne do PCPR, poprzez kontakt z pracownikami Ośrodków Pomocy Społecznej¹² oraz z wcześniejszych doświadczeń w realizacji usług asystenta w Powiecie. Wychodząc naprzeciw potrzebom osób niepełnosprawnych PCPR realizuje od 2005 r. usługi asystenta, finansowane ze środków budżetu Powiatu. Taką formą pomocy objętych jest każdego roku około 20 osób niepełnosprawnych mieszkających na terenie Powiatu. Na przestrzeni ostatnich kilku lat PCPR zrealizowało także wiele projektów w ramach, których świadczone były usługi asystenta na rzecz osób niepełnosprawnych m.in. „Winda do pracy II”, „Pobudka – obudź swój potencjał”, „Starość nie musi być samotna”, „Lokomotywa”. Realizacja powyższych zadań umożliwiła poznanie potrzeb osób niepełnosprawnych dotyczących wsparcia asystenta. Wynikało to ze „Sprawozdań z działalności PCPR w Policach za rok 2018, 2019, 2020 i 2021” oraz przedstawionych przez Dyrektora PCPR wykazów potrzeb w zakresie pomocy społecznej, które stanowiły załącznik do wyżej wymienionych sprawozdań. W latach 2018-2019 wskazano potrzebę zwiększenia liczby asystentów osobistych osoby niepełnosprawnej i objęcie tymi usługami osób z niepełnosprawnością zamieszkałych na terenie całego Powiatu, natomiast w latach 2020-2021 wskazano na kontynuowanie wsparcia dla osób starszych i niesamodzielnych. Przystępując do Programu uwzględniono potrzeby zgłoszone przez mieszkańców. Wobec zwiększającej się liczby osób niepełnosprawnych wymagających stałej lub regularnej opieki, które często pozostawione były same sobie, istniała duża potrzeba rozszerzenia na terenie Powiatu usług asystenckich skierowanych do osób niepełnosprawnych wymagających wysokiego poziomu wsparcia, w tym osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi i trudnościami związanymi z mobilnością i komunikacją. Taka forma wsparcia pozwalała na ograniczenie skutków niepełnosprawności, włączenie osób niepełnosprawnych w rytm życia codziennego, przyczyniła się do poprawy jakości ich życia, integracji i pełniejszej akceptacji w środowisku. Realizowane usługi asystenckie cieszyły się dużym zainteresowaniem ze strony osób niepełnosprawnych. Pomoc przewidziana w złożonym wniosku odpowiadała tym potrzebom. Uwzględniono wszystkie osoby potrzebujące.

(akta kontroli str. 16-26)

PCPR informowało o możliwości otrzymania pomocy w formie usługi asystenta w ramach Programu dofinansowanego ze środków Funduszu Solidarnościowego. Informacje rozpowszechniane były w formie ogłoszeń w siedzibie PCPR, na stronach internetowych Centrum, w mediach społecznościowych, poprzez programy wyemitowane w telewizji regionalnej. Przekazano także informacje o realizacji programu do OPS z terenu Powiatu. Informacje o procedurze ubiegania się o usługi asystenta, dokumentach niezbędnych do złożenia wniosku były dostępne w siedzibie PCPR, na stronie internetowej oraz publikowanych materiałach. Na stronie internetowej udostępniono wzory dokumentów niezbędnych do ubiegania się o usługi asystenta tj. kartę zgłoszenia do Programu, klauzulę informacyjną, ankietę dotyczącą sytuacji osoby niepełnosprawnej. Umieszczono także regulamin świadczenia usług asystenta oraz treść Programu. Wskazano osobę, która udzielała

¹² Dalej: OPS..

szczegółowych informacji w zakresie uczestnictwa w Programie. W przekazywanych ogłoszeniach znajdowała się informacja na temat celu Programu, jego adresatach, zakresie usług asystenta, wskazywano także nazwę instytucji realizującej wsparcie asystenta w Powiecie, podano dane adresowe oraz numer telefonu do osoby odpowiedzialnej za realizację usług.

(akta kontroli str. 16-26, 27-33)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W latach 2019-2021 PCPR diagnozował sytuację osób niepełnosprawnych zamieszkujących Powiat. W latach tych realizował też wiele projektów skierowanych do osób niepełnosprawnych i niesamodzielnych, co w istotny sposób wpływało na dostępność różnego rodzaju wsparcia dla niepełnosprawnych mieszkańców Powiatu. Podkreślenia wymaga też fakt, że w okresie tym, oprócz kontrolowanego Programu uruchomiono także inne projekty wspierające osoby niepełnosprawne. W różnorodny sposób informowano o możliwości wsparcia osób niepełnosprawnych poprzez usługę asystenta osobistego.

OBSZAR

2. Realizacja zadań wynikających z Programu, rozliczanie usług asystenckich oraz uzyskanie zakładanych efektów.

Opis stanu
faktycznego

2.1 Powiat składając wnioski o środki finansowe w ramach Programu na rok 2020 (z edycji 2019-2020) oraz na rok 2021 (z edycji 2021), dopełnił wszystkich wymogów. Wniosek o środki finansowe na realizację usług w ramach Programu na rok 2020 przekazany został do ZUW pismem z 10 października 2019 r. We wniosku tym:

- a) zaplanowano świadczenie usług dla 20 osób niepełnosprawnych, w tym dla 10 osób ze stopniem znacznym oraz 10 osób ze stopniem umiarkowanym,
- b) wystąpiono o 227 331 zł, z tego: 216 000 zł koszt godzin usług asystenckich, 10 200 zł koszt zakupu biletów komunikacji publicznej dla asystentów oraz ubezpieczenie asystentów, 1 131 zł koszt obsługi Programu.

Wniosek o środki finansowe na realizację usług w ramach Programu na rok 2021 przekazany został do ZUW pismem z 22 grudnia 2020 r. We wniosku tym:

- a) zaplanowano świadczenie usług dla 20 osób niepełnosprawnych, w tym dla 14 osób ze znacznym stopniem, trzech osób z umiarkowanym stopniem i trojga dzieci z niepełnosprawnością do 16 roku życia,
- b) wystąpiono o 240 516 zł, z tego: 216 000 zł koszt godzin usług asystenckich, 2 700 zł koszt zakupu środków ochrony osobistej dla asystentów, 8 100 zł koszt zakupu biletów komunikacji publicznej dla asystentów, 900 zł koszt ubezpieczeń OC lub NNW asystentów, 2 700 zł koszt dojazdu własnym środkiem transportu, 5 400 zł koszt zakupu biletów wstępu na wydarzenia kulturalne / sportowe / rozrywkowe / społeczne dla asystenta towarzyszącego uczestnikowi Programu, 4 716 zł koszt obsługi Programu.

W związku z przyznaniem mniejszej kwoty na realizację programu w 2021 r. konieczne było zaktualizowanie wniosku do przyznanej kwoty 100 000 zł. Zaktualizowany wniosek został przekazany do ZUW pismem z 10 marca 2021 r. We wniosku tym:

- a) zmieniono zaplanowaną liczbę osób z 20 na 15 osób niepełnosprawnych, w tym 12 osób ze stopniem znacznym oraz trzy osoby ze stopniem umiarkowanym,
- b) wystąpiono o 100 000 zł, z tego: 91 200 zł koszt godzin usług asystenckich, 3 200 zł koszt zakupu biletów komunikacji publicznej dla asystentów, 600 zł koszt ubezpieczeń OC lub NNW asystentów, 1 600 zł koszt dojazdu własnym środkiem transportu, 1 440 zł koszt zakupu biletów wstępu na wydarzenia kulturalne / rozrywkowe / sportowe / społeczne dla asystenta towarzyszącego uczestnikowi Programu, 1 960 zł koszt obsługi Programu.

Wnioski spełniały wymogi formalne wskazane w Programie. Wnioski były kompletne i prawidłowo wypełnione zgodnie z obowiązującym wzorem, przesłane w terminie i na właściwy adres. Ponadto wniosek o środki finansowe w ramach Programu – edycja 2021 r. zawierał wymaganą kalkulację przewidywanych kosztów realizacji zadania, skonstruowaną w jasny i przejrzysty sposób. Wnioski zostały podpisane przez osoby upoważnione¹³. W 2020 r. ze względu na większą liczbę osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, które chciały skorzystać z usług, wsparciem objęto 14 osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, sześć osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Przesunięcie to nie miało wpływu na wysokość przekazanych przez Wojewodę Zachodniopomorskiego¹⁴ środków na realizację Programu. W 2020 r. we wniosku o dofinansowanie kosztów usług asystenckich wskazano miesięczną liczbę usług godzin asystenckich dla osób ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, określając ją do 30h/os./miesiąc. W 2021 r. we wniosku o dofinansowanie kosztów usług asystenckich oraz dołączonej kalkulacji kosztów wskazano miesięczną liczbę usług godzin asystenckich dla osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, określając ją do 20h/os./miesiąc, natomiast dla osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności - do 15h/os./miesiąc. Po pozytywnej decyzji ZUW ze względu na zaoszczędzone środki finansowe wynikające z późniejszego terminu rozpoczęcia usług asystenckich, niż zakładano we wniosku, zwiększono liczbę godzin usług asystenta dla osób niepełnosprawnych. PCPR zwiększyło od września liczbę godzin usług do 30h/os./miesiąc dla osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz do 25h/os./miesiąc dla osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Zwiększenie liczby godzin nie miało wpływu na wysokość przekazanych przez Wojewodę środków na realizację Programu. Zarząd Powiatu przyjął dwie uchwały w sprawie upoważnienia Dyrektora PCPR do składania oświadczeń woli związanych z Programem – edycja 2019-2020 i 2021¹⁵. Przedstawiciele Powiatu złożyli oświadczenia o przyjęciu środków finansowych z Programu. Oświadczenie o przyjęciu środków finansowych z Programu na rok 2020 (z edycji 2019-2020) zostało złożone pismem z 25 listopada 2019 r. Oświadczenie o przyjęciu środków finansowych z Programu na rok 2021 (z edycji 2021) zostało złożone pismem z 10 marca 2020 r. Oświadczenia o przyjęciu środków finansowych z programu zostały podpisane przez osoby upoważnione¹⁶. Powiat podpisał osobne umowy w sprawie wysokości i trybu przekazywania środków na finansowanie zadań w ramach Programu na rok 2020 i na rok 2021. Umowa w sprawie wysokości i trybu przekazywania środków na finansowanie zadania w ramach Programu na rok 2020 (z edycji 2019-2020) została podpisana 20 stycznia 2020 r., a w ramach Programu na rok 2021 (z edycji 2021) została podpisana 21 maja 2021 r. W trakcie realizacji zadania nie podpisywano aneksów do wyżej wymienionych umów.

(akta kontroli str. 4-9, 14, 325-333, 334-376, 377-429, 847-851)

¹³ Wniosek o środki finansowe na realizację usług w ramach Programu na rok 2020 (z edycji 2019-2020) został podpisany przez A. B. – Starostę Polickiego, B. C. – Członka Zarządu Powiatu w Policach. Na wniosku znajdowała się kontrasygnata I. W. – Skarbnika Powiatu w Policach. Wniosek o środki finansowe na realizację usług w ramach programu „Asystent osoby niepełnosprawnej” na rok 2021 (z edycji 2021) został podpisany przez A. B. – Starostę Polickiego, B. C. – Członka Zarządu Powiatu w Policach. Na wniosku znajdowała się kontrasygnata T. K. – Skarbnika Powiatu w Policach.

¹⁴ Dalej: Wojewoda.

¹⁵ Uchwała nr 247/2019 Zarządu Powiatu z dnia 20 grudnia 2019 r. oraz uchwała nr 505/2021 Zarządu Powiatu z dnia 21 stycznia 2019 r.

¹⁶ Oświadczenie o przyjęciu środków finansowych z Programu na rok 2020 (z edycji 2019-2020) został podpisany przez A. B. – Starostę Polickiego, B. C. – Członka Zarządu Powiatu w Policach. Na oświadczeniu znajdowała się kontrasygnata I. W. – Skarbnika Powiatu w Policach. Oświadczenie o przyjęciu środków finansowych z Programu na rok 2021 (z edycji 2021) został podpisany przez A. B. – Starostę Polickiego, B. C. – Członka Zarządu Powiatu w Policach. Na oświadczeniu znajdowała się kontrasygnata T. K. – Skarbnika Powiatu w Policach.

Dyrektor Centrum wyjaśniła: *Dane liczbowe wynikały z potrzeb zgłaszanych bezpośrednio przez osoby niepełnosprawne do PCPR, poprzez kontakt z pracownikami OPS oraz z wcześniejszych doświadczeń w realizacji usług asystenta w Powiecie. Wychodząc naprzeciw potrzebom osób niepełnosprawnych PCPR realizował od 2005 r. usługi asystenta osobistego, finansowane ze środków budżetu Powiatu. Taką formą pomocy objętych było każdego roku około 20 osób niepełnosprawnych mieszkających na terenie Powiatu. Pozyskanie środków w ramach Programu było szansą na objęcie wsparciem dodatkowych osób i rozszerzenie usług na terenie Powiatu.*

(akta kontroli str. 325-333)

2.2 Powiat zrealizował zadanie zgodnie z postanowieniami ww. umów. Łączna liczba osób objętych usługami w 2020 r. była taka sama, jak wskazano we wniosku, w którym przyjęto, że usługami asystenckimi zostanie objętych 20 osób niepełnosprawnych, w tym 10 osób ze stopniem znacznym oraz 10 osób ze stopniem umiarkowanym. Faktycznie wsparciem objęto 20 osób niepełnosprawnych, w tym 14 osób ze stopniem znacznym i sześć osób ze stopniem umiarkowanym. Natomiast w 2021 r. liczba osób objętych usługami asystenckimi była mniejsza niż wskazano we wniosku. W ostatecznym wniosku planowana liczba osób niepełnosprawnych do objęcia usługami asystenckimi wynosiła 15 osób, w tym 12 osób ze stopniem znacznym, trzy osoby ze stopniem umiarkowanym. Faktycznie wsparciem objęto 14 osób niepełnosprawnych, w tym 11 osób ze stopniem znacznym, trzy osoby ze stopniem umiarkowanym.

(akta kontroli str. 14, 325-333, 334-376, 377-429, 852-854)

Dyrektor Centrum wyjaśniła: *Przyczyną objęcia mniejszej liczby osób Programem (14 osób zamiast 15 osób) była mniejsza liczba osób chętnych do skorzystania niż planowano w złożonym wniosku. Mogło to mieć związek z trwającym stanem epidemii z powodu zakażeń wirusem SARS-CoV-2.*

(akta kontroli str. 325-333)

W 2020 r. zrealizowano mniejszą liczbę godzin usług asystenta niż planowano. Planowano 7.200 godzin, w tym 3.600 godzin dla osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności i 3.600 godzin dla osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Zrealizowano natomiast 2.131 godzin (29,6% planowanych), w tym 1.670,5 godziny dla osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności (46,4% planowanych) i 460,5 godziny dla osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności (12,8% planowanych). Limit godzin na osobę wynosił w 2020 r. 30h/miesięcznie dla osoby ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. W 2021 r. zrealizowano również mniejszą liczbę godzin usług asystenta niż planowano. Planowano 2.280 godzin, w tym 1.920 godzin dla osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności i 360 godzin dla osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Zrealizowano 1.657 godzin (72,7% planowanych), w tym 1.272 godziny dla osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności (66,3% planowanych) i 385 godzin dla osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności (107% planowanych). Nie realizowano usług dla dzieci niepełnosprawnych w wieku do 16 r.ż. Limit godzin na osobę wynosił od maja do sierpnia 2021 r.: 20h/miesięcznie dla osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz 15h/miesięcznie dla osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Po pozytywnej decyzji ZUW, ze względu na zaoszczędzone środki finansowe wynikające z późniejszego terminu rozpoczęcia usług asystenckich niż zakładano we wniosku, limit został zwiększony i wynosił od września do grudnia 2021 r.: 30h/miesięcznie dla osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz 25h/miesięcznie dla osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.

(akta kontroli str. 10, 325-333, 334-376, 377-429)

Dyrektor Centrum wyjaśniła: *Pomimo zwiększenia liczby godzin usług asystenckich dla osób niepełnosprawnych wykorzystano nie pełną liczbę usług asystenckich, gdyż osoby niepełnosprawne nie korzystały z usług asystenckich w pełnym wymiarze dostępnych godzin. Niektóre osoby zmuszone były do czasowego zaprzestania korzystania z usług asystenta ze względu na zły stan zdrowia, objęcie kwarantanną lub obawę przed zakażeniem wirusem.*

(akta kontroli str. 325-333)

W latach objętych kontrolą nie wpłynęły skargi do PCPR oraz do Starostwa Powiatowego w Policach na poziom, zakres i sposób wykonania usług asystenckich.

(akta kontroli str. 325-333, 817-823)

2.3 W okresie objętym kontrolą PCPR nie zlecało wykonywania usług wynikających z Programu – edycja 2019-2020 oraz 2021, organizacjom pozarządowym lub podmiotom sektora prywatnego. W 2021 r. PCPR nie świadczył usług na rzecz dzieci niepełnosprawnych do 16. roku życia, ponieważ nie było wniosków w tym zakresie.

(akta kontroli str. 430-446)

W 2020 r. usługi asystenta osobistego wykonywały osoby wyłonione podczas przeprowadzonego ogłoszenia o zamówienie na usługi społeczne na podstawie art. 138o ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych¹⁷. W 2021 r. zamówienie ofertowe było przeprowadzone zgodnie z regulaminem zamówień podprogowych o wartości nieprzekraczającej 130 000 zł netto¹⁸. Usługi asystenta osobistego wykonywały osoby wyłonione podczas zapytania ofertowego - postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, którego wartość szacunkowa nie przekraczała wyrażonej w złotych równowartość kwoty 130 000 zł. W 2020 r. do realizacji Programu zostało zatrudnionych trzech asystentów, którzy pracowali przez cały czas trwania Programu w 2020 r. W 2021 r. do realizacji Programu zostało zatrudnionych również trzech asystentów, którzy pracowali przez cały czas trwania Programu w 2021 r., w tym dwóch którzy pracowali również w 2020 r. Nie było rotacji na stanowiskach asystentów. W edycjach 2019-2020 oraz 2021 zakładano zatrudnienie czterech osób do świadczenia usług asystenta osobistego. Zarówno w edycji 2019-2020 jak i w edycji 2021 występował jeden wakat wynikający z braku osób chętnych do świadczenia usług. Usługi były realizowane przez osoby fizyczne z odpowiednimi kwalifikacjami lub doświadczeniem wskazanym w Programie, zatrudnione w PCPR w oparciu o umowy cywilnoprawne. Ww. nie pracowali w nadgodzinach. Osoby te nie były pracownikami etatowymi zatrudnionymi w PCPR, OPS, Urzędzie Gminy Police lub w Starostwie Powiatowym w Policach. Nie podlegały okresowej ocenie jak inni pracownicy PCPR zatrudnieni na podstawie umowy o pracę. W 2020 r. trzy osoby zatrudnione posiadały wykształcenie średnie i co najmniej roczne udokumentowane doświadczenie w udzielaniu bezpośredniej pomocy osobom niepełnosprawnym. W 2021 r. dwie osoby zatrudnione posiadały wykształcenie średnie i co najmniej 6-miesięczne udokumentowane doświadczenie w udzielaniu bezpośredniej pomocy osobom niepełnosprawnym, a jedna osoba posiadała wykształcenie wyższe pedagogiczne oraz dokument potwierdzający uzyskanie kwalifikacji w kierunku opiekun medyczny i udokumentowane doświadczenie w udzielaniu bezpośredniej pomocy osobom niepełnosprawnym.

(akta kontroli str. 430-446, 447-471, 498)

Dyrektor Centrum wyjaśniła: *Wakat wynikał z braku osób chętnych do świadczenia usług asystenta. Nie było konieczności podejmowania działań przez Dyrektora PCPR w sprawie występowania wakatów. Ze względu na stan epidemii na obszarze*

¹⁷ Dz. U. z 2021 r. poz. 1129, ze zm.; dalej: ustawa Prawo zamówień publicznych.

¹⁸ Stanowiącym załącznik nr 1 do Zarządzenia Dyrektora PCPR nr 41/2022 z dnia 30 grudnia 2020 r.

Rzeczpospolitej Polskiej z powodu zakażeń wirusem SARS-CoV-2 osoby niepełnosprawne korzystały z usług asystenta w mniejszym zakresie i świadczone mniejszą liczbę godzin. Wobec powyższego liczba zatrudnionych asystentów była wystarczająca. Nie zgłaszano potrzeby zatrudnienia dodatkowych asystentów.

W trakcie realizacji Programu osoby korzystające z usług asystenta nie zgłaszały krytycznych oraz negatywnych uwag w stosunku do wykonywanej pracy asystentów. Wręcz przeciwnie usługi oceniane były pozytywnie. W przypadku niejasności co do świadczonych usług np. co do zakresu czynności asystentów problemy te były rozwiązywane na bieżąco. Z rozmów z uczestnikami Programu wynikało, że osoby te oceniają pozytywnie pracę asystentów, są zadowolone ze świadczonych przez nich usług. Osoby korzystające z usług wskazywały, że dzięki pomocy asystentów poprawiła się jakość ich życia, są bardziej niezależne i mogą wyjść na zewnątrz.

(akta kontroli str. 430-446)

2.4 PCPR w ramach Programu opracowało „Regulamin korzystania z usług Asystenta Osobistego Osoby Niepełnosprawnej realizowanych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Policach”. Wskazano w nim osoby uprawnione do korzystania z usług, zakres świadczonej pomocy oraz sposób realizacji usług. Ww. Regulaminem wprowadzono obowiązek wypełniania dodatkowych dokumentów: ankiety dotyczącej sytuacji osoby niepełnosprawnej i jej oświadczenia o zapoznaniu się z zasadami uczestnictwa w Programie. Nie opracowano zasad, które określałyby model postępowania przy przyznawaniu usług, w sytuacji dużej liczby osób chętnych, jak wyjaśniła Dyrektor Centrum ze względu na brak takiej potrzeby.

(akta kontroli str. 430-446, 483-497)

W czasie kontroli badaniem objęto dokumentację wszystkich 34 osób korzystających z usług asystenta w 2020 i 2021 r. W 2020 r. karty zgłoszeniowe do Programu złożyło 20 osób. Do udziału zakwalifikowano 20 osób, w tym 14 osób dorosłych ze znacznym stopniem niepełnosprawności i sześć osób dorosłych ze stopniem umiarkowanym. W 2021 r. karty zgłoszeniowe do Programu złożyło 14 osób. Do udziału zakwalifikowano 14 osób, w tym 11 osób dorosłych ze znacznym stopniem niepełnosprawności i trzy osoby dorosłe ze stopniem umiarkowanym. Wszystkie osoby zainteresowane mogły złożyć wnioski w ramach Programu. Każda osoba uczestnicząca w Programie złożyła kartę zgłoszenia na daną edycję Programu. Do karty dołączono wymagane załączniki: orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (lub równoważne orzeczenie orzecznika ZUS), dokument ustanawiający opiekę prawną nad podopiecznym (pełnomocnictwo notarialne – w przypadku wniosku dotyczącego osoby niepełnosprawnej reprezentowanej przez pełnomocnika), ankietę dotyczącą sytuacji osoby niepełnosprawnej i jej oświadczenie o zapoznaniu się z zasadami uczestnictwa w Programie. Usługi przyznawano na podstawie karty zgłoszenia oraz wymaganych załączników. O przyznawaniu usług decydowała kolejność zgłoszeń oraz spełnienie wymogów formalnych. Złożona karta zgłoszenia była przyjmowana przez pracownika PCPR. Decyzje podejmowano dwuetapowo. Na pierwszym etapie Kierownik Działu Aktywizacji Społecznej i Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych PCPR¹⁹ sprawdzał wniosek pod względem formalnym i potwierdzał pisemnie uprawnienie do korzystania z usług asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej. Zakres czynności Kierownika Działu i pracownika działu obejmował świadczenie usług asystenta. Na drugim etapie zawierana była dwustronna umowa pomiędzy Dyrektorem PCPR a beneficjentem o świadczenie usług asystenckich. Nie powoływano komisji kwalifikacyjnej. Decydujący głos w sprawie przyznawania usług asystenckich miał Dyrektor PCPR. Średni czas oczekiwania na przyznanie usługi asystenta, liczony od dnia złożenia karty zgłoszenia do Programu do dnia

¹⁹ Dalej: Kierownik Działu.

przyznania usługi (podpisania umowy o korzystanie z usług asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej) w 2020 r. wynosił 20 dni²⁰, a w 2021 r. 11 dni²¹. Dłuższy okres oczekiwania na przyznanie usługi w 2020 r. wynikał z konieczności podjęcia szeregu działań formalno-prawnych niezbędnych do realizacji Programu, które wymagały czasu²², a których wcześniej nie realizowano. Zakres usług świadczonych w 2020 i w 2021 r. wynikał z opracowanej przez PCPR ankiety dotyczącej sytuacji osoby niepełnosprawnej (wypełnianych przez osobę niepełnosprawną lub jej pełnomocnika), która była załącznikiem do „Regulaminu korzystania z usług Asystenta Osobistego Osoby Niepełnosprawnej realizowanych przez PCPR w Policach w ramach Programu – edycja 2019-2020”²³ lub na podstawie załącznika do „Regulaminu korzystania z usług Asystenta Osobistego Osoby Niepełnosprawnej realizowanych przez PCPR w Policach w ramach Programu – edycja 2021”²⁴. W ww. ankiecie wnioskowano o pomoc w zakresie:

- wyjścia, powrotu oraz / lub dojazdów w wybrane przez Beneficjenta miejsce (np. dom, praca, placówki oświatowe i szkoleniowe, świątynie, placówki służby zdrowia i rehabilitacyjne, gabinety lekarskie, urzędy, znajomi, rodzina, instytucje finansowe, wydarzenia kulturalne rozrywkowe / społeczne / sportowe itp.),
- wyjścia, powrotu oraz / lub dojazdów na rehabilitację i zajęcia terapeutyczne,
- zakupów, z zastrzeżeniem aktywnego udziału Beneficjenta przy ich realizacji,
- załatwienia spraw urzędowych,
- nawiązania kontaktu / współpracy z różnego rodzaju organizacjami,
- korzystania z dóbr kultury (tj. muzeum, teatr, kino, galerie sztuki, wystawy itp.),
- wykonywania codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym.

Kontrola NIK wykazała, że pomoc świadczona przez asystentów polegała na wykonywaniu czynności dnia codziennego, pomocy w dotarciu do placówek służby zdrowia, na rehabilitację, do kościoła czy na cmentarz. Asystenci pomagali w załatwieniu spraw urzędowych, podczas zakupów czy wizyty u lekarza. Towarzyszyli osobie niepełnosprawnej podczas spaceru. Zakres świadczonych usług był zgodny z zakresem wskazanym w karcie zgłoszenia do Programu. W PCPR ustalano cotygodniowy harmonogram realizacji pomocy asystenta dla osób niepełnosprawnych korzystających z usług. Harmonogram ustalany był co tydzień przez Kierownika Działu, który był koordynatorem usług. Harmonogramy zawierały dane asystenta świadczącego usługi, dane osób niepełnosprawnych na rzecz których świadczone było wsparcie, datę oraz godziny świadczenia usług. Harmonogramy usług były aktualizowane na bieżąco. Zmiany wynikały z indywidualnych potrzeb zgłaszanych przez osoby niepełnosprawne i dotyczyły zmiany daty lub godziny świadczenia usług, a także odwołania usługi w danym dniu ze względu na złe samopoczucie czy chorobę osoby niepełnosprawnej. Asystenci zobowiązani byli do prowadzenia wymaganej dokumentacji tj. kart realizacji usług. Dokumentacja prowadzona była rzetelnie i szczegółowo. Skontrolowane karty realizacji usług zawierały podpis uczestników Programu lub ich opiekunów / pełnomocników potwierdzające wykonanie usługi przez asystentów. Na kartach składali także swój podpis asystenci świadczący usługi. Asystenci w okresie objętym

²⁰ W trzech przypadkach wynosił od 1 do 3 dni, w czterech kolejnych od 13 do 20 dni, w 12 kolejnych od 21 do 29 dni, w jednym – 33 dni.

²¹ W czterech przypadkach wynosił od 4 do 9 dni, w pozostałych 10 – od 11 do 17 dni.

²² Umowę z Wojewodą Zachodniopomorskim podpisano 20 stycznia 2020 r., pierwsza osoba niepełnosprawna kartę zgłoszenia do Programu złożyła 6 lutego 2020 r., umowy z osobami niepełnosprawnymi podpisano 10 marca 2020 r. W tym czasie podjęto działania związane z promocją programu, naborem beneficjentów, opracowaniem szczegółowych dokumentów dotyczących Programu (regulaminu usług, ankiet, wzoru umów), przeprowadzeniem postępowania dotyczącego wyłonienia osób do świadczenia usług asystenckich na rzecz osób niepełnosprawnych.

²³ Wprowadzonego zarządzeniem nr 5/2020 Dyrektora PCPR w Policach z dnia 5 lutego 2020 r.

²⁴ Wprowadzonego zarządzeniem nr 18/2021 Dyrektora PCPR z dnia 30 kwietnia 2021 r., zmienionego zarządzeniem nr 25/2021 Dyrektora PCPR z dnia 9 września 2021 r.

kontrolą nie sporządzali kart ewidencji biletów jednorazowych oraz ewidencji przebiegu pojazdu (brak takich wydatków). W tym samym czasie usługa była realizowana tylko dla jednego uczestnika Programu. Nie przyznano kolejnych godzin usług asystenta osobistego ze środków własnych Powiatu dla beneficjentów objętych wsparciem w ramach kontrolowanego przez NIK Programu, edycja 2019-2020 i 2021. W latach 2020-2021 usługi świadczone były w ramach Programu na rzecz innych osób niepełnosprawnych, niż te objęte asystencją finansowaną ze środków budżetu Powiatu.

(akta kontroli str. 430-446, 472-474, 483-497, 499-502, 503-562, 563-592, 593-634, 635-675, 874-876)

Dyrektor Centrum wyjaśniła: *Zapotrzebowanie na usługi asystenta było adekwatne do świadczonego wsparcia. Od 2005 r. PCPR realizował usługi asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej ze środków budżetu Powiatu. Taką formą pomocy objętych było każdego roku około 20 osób niepełnosprawnych mieszkających na terenie Powiatu. Pozyskanie środków finansowych w ramach Programu było szansą na objęcie wsparciem dodatkowych osób i rozszerzenie usług na terenie Powiatu. Wszystkie osoby potrzebujące zostały objęte wsparciem. Nie odmówiono przyznania wsparcia asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej. W przypadku braku miejsc utworzona zostałaby lista rezerwowa.*

Usługi nie były realizowane przez osobę wskazaną przez uczestnika Programu. Osoba niepełnosprawna mogła dokonać samodzielnie wyboru osoby spośród osób zakwalifikowanych przez PCPR do świadczenia usług asystenta. Było to zgodne z interpretacją otrzymaną z ZUW²⁵. Ze względu na istniejący wakat, w edycji 2021 istniała możliwość wskazania przez uczestnika Programu wybranej przez siebie osoby do świadczenia usług asystenckich. W trakcie realizacji Programu żadna osoba niepełnosprawna nie zgłosiła takiej potrzeby.

W 2020 r. limit godzin był zgodny z warunkami zawartymi w Programie. W 2021 r. ze względu na przyznanie mniejszej kwoty na realizację Programu konieczne było zaktualizowanie wniosku i zmniejszenie liczby godzin usług asystenckich. Wobec tego zmieniono zaplanowaną liczbę godzin z 30 na 20 godzin dla osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz 15 godzin dla osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Nie wszystkie przyznane godziny zostały wykorzystane. W 2020 r. zaplanowano świadczenie usług asystenckich od stycznia do grudnia 2020 r. Faktyczne świadczenie usług nastąpiło natomiast od połowy marca 2020 r. Wynikało to z uwarunkowań formalno-prawnych m.in. zatrudnienie i ubezpieczenie asystentów, rekrutacja osób niepełnosprawnych, podpisanie umów, a także z terminu przekazania przez Wojewodę pierwszej transzy środków finansowych, która nastąpiła dopiero 7 kwietnia 2020 r. W 2021 r. świadczenie usług asystenckich zaplanowano we wniosku od marca 2021 r. do grudnia 2021 r. Ze względu na późniejsze podpisanie umowy świadczenie rozpoczęło w maju 2021 r. Pomimo zwiększenia liczby godzin usług asystenckich dla osób niepełnosprawnych wykorzystano nie pełną liczbę usług asystenckich, gdyż osoby niepełnosprawne nie korzystały z usług asystenckich w pełnym wymiarze dostępnych godzin. Ponadto trudna sytuacja związana z ogłoszonym stanem epidemii na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej z powodu zakażeń wirusem SARS-CoV-2 utrudniła realizację zadania. Osoby niepełnosprawne nie korzystały z usług asystenckich w maksymalnym wymiarze godzin. Trzy osoby zmuszone były do zaprzestania korzystania z usług ze względu na zły stan zdrowia, objęcie kwarantanną lub obawę przed zakażeniem wirusem. Jedna osoba zmarła w trakcie realizacji Programu.

Program nie wykluczał świadczenia usług asystenckich na rzecz osób, które korzystają z usług opiekuńczych²⁶. W 2020 r. ośmiu uczestników Programu

²⁵ Pismo ZUW znak: ZPS-4.3111.183.2019.MK.

²⁶ Pismo ZUW znak: ZPS-4.3111.161.2019.MK.

korzystało dodatkowo z usług opiekuńczych, natomiast w 2021 r. objętych usługami opiekuńczymi było dodatkowo czterech uczestników Programu. Usługi te były realizowane w innych godzinach niż usługi asystenta osobistego. Osoby niepełnosprawne, które były uczestnikami Programu nie korzystały w tym samym czasie z usług asystenta i usług opiekuńczych. Zwracano na to szczególną uwagę przy planowaniu harmonogramu wsparcia dla osób niepełnosprawnych. Odpowiedni zapis dotyczący świadczenia usług opiekuńczych w innych godzinach niż usługi asystenckie znajdował się w opracowanym przez PCPR „Regulaminie korzystania z usług Asystenta Osobistego Osoby Niepełnosprawnej (...)”.

Cele Programu zostały osiągnięte. Osoby niepełnosprawne miały możliwość skorzystania z pomocy asystenta przy wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym. Świadczone usługi przyczyniły się do poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych, umożliwiły prowadzenie przez osoby niepełnosprawne bardziej aktywnego i samodzielnego życia.

(akta kontroli str. 430-446, 475-482)

2.5 Do obsługi Programu Powiat prowadził wyodrębniony rachunek bankowy, z którego płatności realizowane były przez PCPR²⁷. Centrum prowadziło wyodrębnioną dokumentację finansowo-księgową i ewidencję księgową Programu w sposób umożliwiający identyfikację poszczególnych operacji księgowych.

(akta kontroli str. 678-686, 687-692, 693-694, 695-699, 747-751, 875)

W 2020 r. kwota środków finansowych przekazana przez Wojewodę dla Powiatu na realizację Programu wynosiła 227.331 zł, z czego 226.200 zł była to kwota środków finansowych przekazana na realizację Programu, natomiast 1.131 zł była to kwota środków finansowych przekazana na obsługę Programu (0,5% środków na realizację Programu). W 2021 r. kwota środków finansowych przekazana przez Wojewodę dla Powiatu na realizację Programu wynosiła 100.000 zł, z czego 98.040 zł była to kwota środków finansowych przekazana na realizację zadania, natomiast 1.960 zł była to kwota środków finansowych przekazana na obsługę Programu (2% środków na realizację Programu). Środki finansowe zostały przekazane zgodnie z terminami wskazanymi w umowie. Środki finansowe nie zostały wykorzystane w całości. W 2020 r. kwota niewykorzystanych środków finansowych wynosiła 161.995 zł (71,26%) i w całości dotyczyła środków na realizację Programu. W 2021 kwota niewykorzystanych środków wyniosła 31.470 zł (31,47%) i w całości dotyczyła środków na realizację Programu. Zwrot niewykorzystanych w 2020 r. środków finansowych nastąpił 13 stycznia 2021 r., tj. w terminie określonym w umowie²⁸. Zwrot niewykorzystanych w 2021 r. środków finansowych nastąpił 4 stycznia 2022 r., tj. w terminie określonym w umowie²⁹. Środki finansowe zostały wydatkowane zgodnie z przeznaczeniem, zawartą umową i wnioskiem złożonym do Wojewody. W 2020 r. środki zostały wydatkowane na realizację usług asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej (63 930 zł), na ubezpieczenia OC asystentów (275 zł) oraz na obsługę Programu (1 131 zł). W 2021 r. środki zostały wydatkowane na realizację usług asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej (66 280 zł), na ubezpieczenia OC asystentów (290 zł) oraz na obsługę Programu (1 960 zł). Nie wydatkowano żadnych środków finansowych na zakup biletów wstępu na wydarzenia kulturalne, rozrywkowe, sportowe, na koszty dojazdu asystentów. Podczas realizacji Programu zapewnione zostały dla asystentów środki ochrony osobistej w formie płynów do dezynfekcji, maseczek oraz

²⁷ Rachunek prowadzony w Banku PEKAO SA II O. w Szczecinie, ul. Bogurodzicy 5, 70-400; nazwa rachunku: Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej; numer rachunku: 20 1240 3927 1111 0010 9745 2482. Wydatki z rachunku Powiatu PCPR pokrywał w ramach posiadanego upoważnienia. Przelewy były podpisywane przez osoby upoważnione tj. Dyrektora PCPR oraz Głównego Księgowego.

²⁸ Który określono na 15 stycznia 2021 r.

²⁹ Który określono na 15 stycznia 2022 r.

rękawiczek jednorazowych. Koszty zakupu tych środków pokryte zostały ze środków własnych PCPR. Wydatki były poniesione w okresie kwalifikowalności oraz na zadania określone w Programie. W trakcie realizacji Programu nie wystąpiły przesunięcia w zakresie wydatkowania pomiędzy poszczególnymi pozycjami kalkulacji kosztów. Nie realizowano płatności gotówkowych. Nie wystąpiły przypadki nieterminowych płatności skutkujących zaplaceniem odsetek, kar lub opłat. PCPR wywiązywało się z obowiązków sprawozdawczych. PCPR we wskazanym w umowie terminie sporządziło i przekazało Wojewodzie sprawozdanie i rozliczenie środków Programu w zakresie rzeczowym i finansowym. Sprawozdanie z realizacji Programu za 2020 r. przekazano Wojewodzie pismem z 19 stycznia 2021 r., a sprawozdanie z realizacji Programu za 2021 r. - 10 stycznia 2022 r. Dane wskazane w sprawozdaniach były zgodne ze stanem faktycznym i wynikały z dokumentów źródłowych. W 2020 r. koszt jednej godziny zegarowej wynagrodzenia z tytułu świadczenia usług asystenta wynosił 30 zł. W 2021 r. koszt jednej godziny zegarowej wynagrodzenia z tytułu świadczenia usług asystenta wynosił 40 zł. Nie przekroczone zakładanego Programem limitu.

(akta kontroli str. 15, 678-686, 687-692, 693-694, 695-699, 700-746, 747-751, 752-812)

W toku przeprowadzanej przez NIK kontroli w PCPR sprawdzeniu poddano dokumentację księgową dot. rozliczenia Programu za rok 2020 (z edycji 2019-2020) i za rok 2021: z marca, października i grudnia 2020 r., w tym dziewięć rachunków do umowy zlecenia na usługi asystenckie i jedną polisę ubezpieczeniową dot. ubezpieczenia asystentów osobistych osoby niepełnosprawnej oraz dokumentację z maja, sierpnia, listopada i grudnia 2021 r., w tym 12 rachunków do umowy zlecenia na usługi asystenckie i jedną polisę ubezpieczeniową dot. ubezpieczenia asystentów osobistych osoby niepełnosprawnej. W toku kontroli stwierdzono, że PCPR dokonywało opisów ww. dokumentacji finansowo-księgowej związanej z realizacją Programu, zgodnie z zasadami wynikającymi z art. 21 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości³⁰. Płatności wydatków dokonywano z wyodrębnionego rachunku bankowego dla środków Funduszu Solidarnościowego.

(akta kontroli str. 700-746, 752-812)

Główny księgowy PCPR wyjaśnił m.in.: *Wszystkie dokumenty księgowe wskazane w piśmie wypełniają w całości postanowienia art. 21 ust. 1 ustawy o rachunkowości, w tym punktu 6, tj. stwierdzenie sprawdzenia i zakwalifikowania dowodu do ujęcia w księgach rachunkowych przez wskazanie miesiąca oraz sposobu ujęcia dowodu w księgach rachunkowych (dekretacja), podpis osoby odpowiedzialnej za te wskazania. (...) Kwestia niezłożenia przez głównego księgowego podpisu na niektórych dokumentach mogła być efektem jego nieobecności w pracy, nieumyślnego omięcia dokumentu podczas podpisywania większej ich ilości, itp. Przy czym, jak wskazałem to powyżej, niezłożenie tego podpisu, nie powodowało, że dokument nie spełniał cech dowodu księgowego.*

(akta kontroli str. 813-816)

Dyrektor Centrum wyjaśniła: *W 2020 r. środki finansowe nie zostały w całości wykorzystane mimo bieżącej realizacji zadania. Miało na to wpływ wiele czynników. Złożony wniosek przewidywał maksymalną kwotę dofinansowania obejmującą świadczenie usług przez cały 2020 r. Zaplanowano świadczenie usług asystenckich dla 20 osób niepełnosprawnych w maksymalnym wymiarze godzin tj. 30 h/os./mies., przez okres od stycznia do grudnia 2020 r. Faktyczne świadczenie usług nastąpiło natomiast od połowy marca 2020 r. Wynikało to z uwarunkowań formalno-prawnych m.in. zatrudnienie i ubezpieczenie asystentów, rekrutacja osób niepełnosprawnych,*

³⁰ Dz. U. z 2021 r. poz. 217, ze zm.; dalej: ustawa o rachunkowości.

podpisanie umów, a także z terminu przekazania przez Wojewodę pierwszej transzy środków finansowych, która nastąpiła dopiero 7 kwietnia 2020 r. W 2021 r. usługi Asystenta Osobistego Osoby Niepełnosprawnej realizowano od 10 maja 2021 r. do 19 grudnia 2021 r. (7 miesięcy). Zatrudniono trzech asystentów na umowę zlecenie, którzy świadczyli usługi na rzecz 14 osób niepełnosprawnych. Wykorzystano niepełną kwotę przyznanych środków finansowych, gdyż osoby niepełnosprawne nie korzystały z usług asystenckich w maksymalnym wymiarze godzin. Ponadto nie wykorzystano środków finansowych na zakup biletów na wydarzenia kulturalne oraz przejazdy i bilety komunikacji miejskiej ze względu na brak potrzeb w tym zakresie. Objęto mniejszą liczbę osób niż planowano (14 osób zamiast 15 osób), gdyż było mniej osób chętnych do skorzystania z usług. Dodatkowo trudna sytuacja związana z ogłoszonym stanem epidemii na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej z powodu zakażeń wirusem SARS-CoV-2 utrudniła realizację zadania. Osoby niepełnosprawne nie korzystały z usług asystenckich w maksymalnym wymiarze godzin. Trzy osoby zmuszone były do zaprzestania korzystania z usług ze względu na zły stan zdrowia, objęcie kwarantanną lub obawę przed zakażeniem wirusem. Jedna osoba zmarła w trakcie realizacji Programu. Wszystkie wyżej wymienione czynniki miały wpływ na wydatkowanie środków finansowych i niewykorzystanie ich w całości. Jednakże usługi asystenckie były realizowane w 2020 r. oraz 2021 r. i wszyscy uczestnicy programu, którzy potrzebowali wsparcia asystenta mogli je otrzymać.

Kwota środków na obsługę Programu nie była wystarczająca. Realizacja Programu wymaga podjęcia szeregu działań: przeprowadzenie działań promocyjnych, rekrutowanie uczestników, przyjmowanie kart zgłoszeń i ich formalnej oceny, rekrutowanie asystentów, koordynowanie oraz rozliczanie usług, sprawowanie nadzoru nad ich wykonaniem. Wymaga to zaangażowania osób do obsługi Programu lub powierzenia tych zadań pracownikom PCPR w ramach dodatkowych obowiązków. Wydatki zwiększono ze środków własnych budżetu Powiatu będących w dyspozycji PCPR. W 2020 r. wydatki zwiększono o 5 000 zł, natomiast w 2021 r. o 4 950 zł.

(akta kontroli str. 678-686)

2.6 Realizacja Programu przez PCPR nie była kontrolowana. Nie stworzono specjalnej procedury reklamacyjnej w zakresie usług asystenta. Zasady przyjmowania oraz rozpatrywania skarg i wniosków zostały ujęte w Regulaminie Organizacyjnym PCPR³¹. Zgodnie z § 35 ust. 1 oraz 2 przyjmowanie skarg i wniosków mogło odbywać się w siedzibie PCPR w dniach i godzinach pracy PCPR. Dyrektor, a w przypadku jego nieobecności Zastępca Dyrektora, przyjmował interesantów, w dniu i godzinach określonych w komunikacie podanym do wiadomości interesantów na tablicy ogłoszeń PCPR, bądź na stronie internetowej PCPR. Ponadto do obsługi Programu został wskazany koordynator usług, który miał bezpośredni kontakt zarówno z uczestnikami Programu jak i asystentami. Osoby te mogły na bieżąco zgłosić swoje uwagi, zażalenia w zakresie świadczonych usług.

(akta kontroli str. 678-686, 817-823)

Dyrektor Centrum wyjaśniła: *PCPR kontrolowało realizację zadań wykonywanych przez pracowników. Kontrolowano stopień wywiązywania się z czynności ujętych w karcie zgłoszenia do Programu oraz karcie realizacji usług, rzetelność, jakość realizacji usług oraz prowadzenie dokumentacji. Ze względu na stan epidemii na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej z powodu zakażeń wirusem SARS-CoV-2, z uwagi na zachowanie zasad bezpieczeństwa, nadzór prowadzony był w formie zdalnej poprzez kontakt telefoniczny oraz video rozmowy. Prowadzone były rozmowy kontrolne z asystentami oraz osobami niepełnosprawnymi korzystającymi*

³¹ Załącznik do uchwały Nr 86/2019 Zarządu Powiatu w Policach z dnia 29 marca 2019 r.

ze wsparcia w ramach Programu. Sprawdzano, czy asystent świadczy usługi zgodnie z zaplanowanym harmonogramem (w godzinach wskazanych przez osobę niepełnosprawną). Podczas rozmów z osobami niepełnosprawnymi kontrolowano zakres otrzymanej pomocy, punktualność asystentów, zadowolenie z otrzymanego wsparcia. Ponadto koordynator usług kontrolował dokumentację prowadzoną przez asystentów tj. przedłożone rachunki dotyczące wynagrodzenia, karty realizacji usług (poprawność wypełnienia oraz złożenia podpisów, zakres wykonanych czynności). Kontrolowano, czy karty realizacji usług zgodne są z wcześniej zaplanowanym harmonogramem. Wszelkie podjęte czynności wykazały, że asystenci świadczyli usługi rzetelnie zgodnie z ustalonym wcześniej harmonogramem i zapotrzebowaniem osób niepełnosprawnych będących uczestnikami Programu. Zakres świadczonych usług był zgodny ze wskazaniami na karcie zgłoszenia do Programu. Dokumenty prowadzone przez asystentów prowadzone były z należytą starannością. Karty realizacji usług wypełnione były poprawnie, zawierały numerację, dane uczestnika Programu, ich podpisy, okres za jaki świadczone było wsparcie, zrealizowany zakres czynności. Przedłożone rachunki dotyczące wynagrodzenia asystentów wypełnione były poprawnie, zawierały numerację, nazwę wykonanego zlecenia, wskazanie liczby wypracowanych godzin w danym miesiącu oraz kwotę za ich świadczenie, opatrzone były właściwymi podpisami. W trakcie realizacji Programu osoby korzystające z usług asystenta nie zgłaszały krytycznych oraz negatywnych uwag w stosunku do wykonywanej pracy asystentów. Wręcz przeciwnie usługi oceniane były pozytywnie.

Wyniki nadzoru były analizowane przez PCPR. Podczas kontaktów z uczestnikami Programu i przeprowadzonych rozmów wynikało, że osoby niepełnosprawne bardzo potrzebują takiego rodzaju wsparcia. Istnieje duża potrzeba świadczenia usług asystenckich, które pozwalają na skuteczną pomoc osobom niepełnosprawnym z różnymi dysfunkcjami, zapobiegają wykluczeniu społecznemu tych osób. Wyciągnięte wnioski z prowadzonego nadzoru: skala potrzeb osób niepełnosprawnych jest bardzo różna i uzależniona od stopnia niepełnosprawności. Osoby niepełnosprawne powinny mieć swobodę decydowania o tym, gdzie, kiedy i w jaki sposób wybrany asystent świadczył będzie wsparcie. Liczba godzin świadczonej usługi, jak również liczba asystentów wspierających daną osobę powinna być adekwatna do jej potrzeb.

(akta kontroli str. 678-686)

W trakcie kontroli NIK wysłano cztery ankiety do asystentów osobistych osoby niepełnosprawnej (na cztery osoby wykonujące tę funkcję w okresie objętym kontrolą). Nastąpił jeden zwrot z powodu zmiany adresu adresata, dwóch asystentów odesłało wypełnione ankiety, jeden ankiety nie wypełnił. Asystencję wykonywały kobiety. Jedna posiadała wykształcenie wyższe pedagogiczne z kwalifikacjami asystenta osoby niepełnosprawnej i 10-letnim doświadczeniem zawodowym w udzielaniu bezpośredniej pomocy osobom niepełnosprawnym, druga - wykształcenie średnie z 2,5-letnim doświadczeniem zawodowym w udzielaniu bezpośredniej pomocy osobom niepełnosprawnym. Obie wskazały na potrzebę zwiększenia nakładów finansowych na tę formę pomocy, w tym podniesienie stawki godzinowej asystentów, konieczność wprowadzenia standardów udzielania pomocy w formie usług asystenckich i wprowadzenie możliwości szkoleń dla asystentów, a także sygnalizowały zwiększenie liczby godzin do dyspozycji beneficjentów i zachowanie ciągłości Programu, ponieważ w miesiącach zimowych ich podopieczni pozostawali bez pomocy asystentów. Osoby te uznały, że szczególnie atrakcyjna przy wykonywaniu tego zawodu była poprawa „dobrostanu” beneficjentów i doświadczenie nabyte podczas pomocy osobom niepełnosprawnym.

(akta kontroli str. 824-827, 874-876)

W trakcie kontroli NIK wysłano 20 ankiet do beneficjentów Programu z 2020 i z 2021 r. (wszystkich, którzy uczestniczyli w edycji 2019-2020 i 2021), a wypełnione ankiety odesłało 14 z nich. Ośmiu beneficjentów było kobietami, a sześciu mężczyznami w wieku od 21 do 98 lat, z czego 11 osób posiadało orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności, a trzy – orzeczenie o umiarkowanym stopniu. Pięć z nich korzystało z usług asystenta ponad dwa lata, sześć w okresie od roku do dwóch lat, a trzy – poniżej roku. Cztery wspierane były przez asystenta w czynnościach samoobsługowych, osiem w prowadzeniu gospodarstwa domowego, pięć w wykonywaniu czynności zalecanych przez lekarza, trzy w korzystaniu z instytucji kulturalnych, trzy w dotarciu na spotkanie z rodziną lub znajomymi, 10 w wyjściu na spacer, dziewięć w załatwieniu spraw urzędowych, siedem w dotarciu na wizytę lekarską lub rehabilitację, a po jednej w zakresie praktyk religijnych, prowadzenia komunikacji z otoczeniem, prowadzenia gimnastyki, prowadzenia rozmów, pomocy w drobnych czynnościach. Dziesięć osób korzystających z usług asystenta częściej niż dotychczas spędzało czas poza domem (dwie codziennie, sześć kilka razy w tygodniu, dwie kilka razy w miesiącu), a cztery w ogóle nie wychodziły z domu z powodu unieruchamiających je schorzeń. Dzięki uzyskanej pomocy asystenta siedem osób radziło sobie z różnymi trudnymi sytuacjami życiowymi zdecydowanie lepiej, sześć raczej sobie radziło, a jedna z nich nie mogła odpowiedzieć zdecydowanie na to pytanie. Osiem osób stwierdziło, że jest bardzo zadowolonych z wsparcia asystenta osobistego, pięć osób było zadowolonych, a jedna określiła, że czasami jest zadowolona. Dziewięciu beneficjentów zdecydowanie określiło, że nie zdarzyły się im trudne sytuacje w kontakcie z asystentem, a pięć nie odniosło się do tego zagadnienia. W kwestii zmian w życiu beneficjentów w czasie korzystania z asystencji wskazali oni m.in., że mogą wychodzić częściej z domu w obecności innej osoby i przez to czują się bezpieczniej, są odważniejsi, samodzielniejsi, radośniejsi, cieszą się, że mogą liczyć na pomoc i wsparcie w czynnościach dnia codziennego, że mają kontakt z innymi osobami.

(akta kontroli str. 828-869, 874-876)

Dyrektor Centrum w sprawie oceny Programu i wniosków płynących z jego realizacji wyjaśniła: *Obecnie uregulowania prawne nie stwarzają optymalnych warunków do zapewnienia pomocy osobom niepełnosprawnym. Obecnie asystencja osobista jest realizowana w ramach rocznych programów, które nie gwarantują kontynuacji świadczenia tej usługi. Usługi asystenta osobistego, by były funkcjonalne i zapewniały stabilną sytuację społeczno-zawodową osoby niepełnosprawnej muszą być ciągłe, ponieważ niepełnosprawność nie jest chorobą, która można wyleczyć, ale trwa przez całe życie.*

Asystencja osobista wymaga systemowego uregulowania na poziomie ustawowym oraz zapewnienia jej powszechności i stałości dla osób z różnymi niepełnosprawnościami. Tylko stworzenie trwałych warunków do korzystania z usług asystenta dla osób niepełnosprawnych daje możliwość pełnego i samodzielnego życia. Rozwiązanie systemowe i zapewnienie ciągłego, niezagrożonego finansowania usługi asystencji osobistej sprawi, że osoby niepełnosprawne będą miały poczucie bezpieczeństwa w tym zakresie, a asystenci poczucie stałości zatrudnienia.

Konieczność stosowania ustawy Prawo zamówień publicznych, przy otrzymanym dofinansowaniu powyżej 130 000 zł tj. przetargu stanowi duże utrudnienie w realizacji usług asystenckich. Coroczne składanie wniosków na realizację usług asystenckich powoduje brak zapewnienia kontynuacji usług asystenckich dla osób niepełnosprawnych i brak stałości zatrudnienia dla asystentów. Kolejny przepis utrudniający pracę dotyczy wymagań, które musi spełnić osoba, aby mogła zostać zatrudniona w charakterze asystenta. Z wieloletniego doświadczenia PCPR w realizacji usług asystenckich wynika, że usługi te mogą być z powodzeniem

świadczone przez osoby o niższych kwalifikacjach zawodowych, a mających predyspozycje i odpowiednie cechy osobowościowe do pracy z osobami niepełnosprawnymi.

Praca asystenta nie powinna być wystandaryzowana, gdyż usługi powinny opierać się na indywidualnej ocenie potrzeb i okoliczności życiowych danej osoby niepełnosprawnej. Usługi powinny być skierowane do szeregu grup osób z różnymi formami niepełnosprawności. Skala ich potrzeb w zależności od stopnia niepełnosprawności i jej charakteru jest bardzo różna. Asystencja osobista powinna być usługą społeczną o charakterze spersonalizowanego wsparcia dopasowanego do osoby niepełnosprawnej, niezbędnego do prowadzenia niezależnego życia. Stosowanie sztywnych standardów nie poprawi sytuacji osób niepełnosprawnych. Zapewnienie powszechnie dostępnego, trwałego systemu wsparcia w zakresie usług asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej stanowi warunek poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych, ale też może ograniczyć skutki deficytów w samodzielnym funkcjonowaniu. Osoby niepełnosprawne powinny mieć możliwość dostosowania świadczonych im usług w sposób nienarzucony przez standardy, tzn. same powinny decydować o tym, kto, jak, kiedy, gdzie i w jaki sposób świadczyć będzie usługi na ich rzecz. Osoby, które potrzebują asystentury osobistej, powinny móc dowolnie wybierać stopień sprawowanej kontroli nad świadczeniem usług zgodnie z ich wymaganiami, możliwościami, okolicznościami życia i preferencjami. Nawet jeśli obowiązki pracodawcy przekazywane są innym, to osoba z niepełnosprawnością musi pozostać w centrum podejmowania decyzji dotyczących pomocy.

Usługi asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej powinny być świadczone na poziomie jak najbardziej lokalnym. Takie rozwiązanie jest bardziej efektywne ze względu na rozeznanie w lokalnej sytuacji i lokalnym zapotrzebowaniu na usługi. Zarządzaniem usługami powinny zajmować się działające lokalnie organizacje pozarządowe, które zatrudniają asystentów zgodnie ze zgłoszeniem ze strony bezpośrednich beneficjentów, mają wiedzę dotyczącą szczegółowego zakresu wsparcia swoich podopiecznych oraz zaufanie zarówno asystentów jak i osób niepełnosprawnych. Nie zawsze w Powiatach zlokalizowane są prężnie działające organizacje pozarządowe, które mogłyby realizować poszczególne usługi dla osób niepełnosprawnych. W przypadku braku organizacji pozarządowych, które mogłyby zarządzać usługami, ich realizacja powinna być powierzona instytucji samorządowej działającej na rzecz osób niepełnosprawnych.

(akta kontroli str. 870-873)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W latach 2020-2021 wsparcia społecznego w postaci usługi asystenta osobistego udzielono wszystkim chętnym osobom niepełnosprawnym. Średni czas oczekiwania na przyznanie usługi w 2021 r. skrócono do 11 dni, wobec 20 w 2020 r. Prawidłowo sporządzone wnioski o środki finansowe oraz sprawozdania z realizacji Programu w wymaganych terminach składano w ZUW. W powyższych latach realizacja Programu przebiegała prawidłowo i była zgodna z założeniami Programu. Usługi były świadczone przez asystentów posiadających wymagane kwalifikacje i na rzecz osób, które spełniały kryteria udziału w Programie. Nie stwierdzono nieprawidłowości w miesięcznej liczbie godzin usług asystenta świadczonych na rzecz poszczególnych osób niepełnosprawnych, ani w ponoszonych kosztach. Osiągnięte efekty były jednak niższe od zakładanych – usługi asystenckie zrealizowano na poziomie 29,6% (w 2020 r.) i 72,7% (w 2021 r.) planu określonego w złożonych wnioskach, dodatkowo w 2021 r. usługami objęto 14 osób niepełnosprawnych, a nie 15, jak określono w złożonym wniosku, co skutkowało

niewykorzystaniem części otrzymanych środków finansowych. Do ZUW zostały one zwrócone w wymaganych terminach.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Szczecinie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Szczecin, 14 lipca 2022 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Szczecinie

Dyrektor

Kontroler
Leszek Smykowski
specjalista kontroli państwowej

.....

.....